der stemmen of der stembiljetten (wat een besliste verduidelijking is) maar *der gemeenteleden die aan de stemming deelnemen.*

Ook zoo echter is men nog niet uit de moeilijkheid, want al berekent men de volstrekte meerderheid niet naar het aantal uitgebrachte stemmen, maar naar het aantal personen, dat aan de stemming deelneemt (gelijk dit dan ook practisch overal geschiedt) dan is het toch mogelijk en zal het vooral in groote gemeenten niet zoo zelden voorkomen, dat op deze wijze niemand de volstrekte meerderheid zou kunnen krijgen. Aangezien niemand verplicht is voor elke vacature een stem uit te brengen en bijv., wanneer er twintig ouderlingen gekozen moeten worden, op zijn stembriefje slechts twee namen kan invullen, wil dit dan feitelijk zeggen, dat hij 18 blanco stemmen uitbrengt. Nu tellen bij een gewone verkiezing de blanco stemmen bij de berekening van de volstrekte meerderheid niet mede. Maar bij een meervoudige verkiezing wordt een stembiljet, ook al bevat het maar één naam, wel meegeteld en daardoor krijgen de blancostemmen wel invloed op de berekening van de volstrekte meerderheid. Stel, dat bij een Kerkeraadsverkiezing in Amsterdam 20 ouderlingen moeten gekozen worden en dat 100 gemeenteleden aan de verkiezing deelnemen. Om wettig verkozen te zijn, zou elk ouderling dan minstens 51 stemmen moeten hebben en dus moeten uitgebracht worden alleen op deze ouderlingen 51 × 20 stemmen, d. i. 1020 stemmen, waarbij dan nog altoos een zeker aantal stemmen zal komen voor degenen, die niet gekozen worden. Indien de gemeenteleden echter op elk stembiljet gemiddeld niet meer dan 3 namen invullen, bedraagt het totaal aantal uitgebrachte stemmen niet meer dan 300 en zou, wanneer deze stemmen zich over verschillende candidaten verspreidden, niemand gekozen zijn. Bij politieke verkiezingen, waar gewoonlijk het maar gaat om twee of drie vacatures en waar de kiezers zeer trouw voor elke vacature een stem uitbrengen, levert de bepaling, dat de volstrekte meerderheid moet verkregen worden, minder moeilijkheid, maar voor de kerkelijke verkiezingen in de groote steden, waar het aantal vacatures twintig en meer bedraagt en volstrekt niet elk gemeentelid in staat is voor elke vacature een stem uit te brengen, is de eisch, dat alleen gekozen is wie de volstrekte meerderheid heeft, niet te handhaven. Het zal een zeldzaamheid wezen, dat iemand bij eerste stemming de volstrekte meerderheid kreeg. Men zou herstemmingen zonder einde krijgen, want ook bij een tweede en derde stemming zou de beslissing nog niet verkregen worden. En in een groote gemeente de gemeenteleden telkens weer voor een nieuwe verkiezing op te roepen, zou maken, dat ten slotte niemand meer aan de verkiezing deelnam. Te Amsterdam is men dan ook zoo verstandig geweest, heel deze idee van de *volstrekte* meerderheid te laten vallen. Ze is ook volstrekt geen wet van Perzen en Meden, alsof iemand zonder die volstrekte meerderheid verkregen te hebben, niet wettig zou verkozen zijn. In Engeland, het constitutioneele land bij uitnemendheid, wordt niet de volstrekte, maar de betrekkelijke meerderheid voor de parlementsverkiezingen voldoende geacht. Wie de meeste stemmen heeft, is gekozen, ook al heeft hij de volstrekte meerderheid niet gehaald. Bij een volkomen vrije stemming, zou hiertegen bezwaar kunnen bestaan, omdat de betrekkelijke meerderheid dan te gering kan worden en de stemmen zich te veel verdeelen. Maar bij een gebonden verkiezing, d. w. z. uit een voorgesteld dubbelgetal, levert dit minder moeite, omdat men gerust kan aannemen, dat degenen, die de *meeste* stemmen verkregen hebben, de meest gewilde candidaten zijn. En zoo ontkomt men tegelijk aan mogelijke herstemmingen, die vooral in een groote gemeente zeer lastig zijn, omdat de stemming niet in een vergadering der gemeenteleden geschiedt, maar door stembriefjes, die bij een stembureau worden ingeleverd, en de gemeenteleden voor een herstemming opnieuw moeten worden opgeroepen.

Dr. H. H. K.

Leestafel.

Dr. J. C. de Moor, predikant bij de Gereformeerde Kerk van Amsterdam. — Wat leert de Heilige Schrift over het medeleven der engelen en zaligen met de Kerk op aarde? — J. H. Kok — 1918 — Kampen.

Op de, 20 September LL., in Utrecht gehouden vergadering der Vereeniging van Predikanten van Gereformeerde Kerken in Nederland heeft Dr. de Moor deze vraag, door het Moderamen dier Vereeniging hem gesteld, beantwoord. Zijn daar gehouden referaat ligt thans, eenigzins omgewerkt en rekening houdend met de in het debat gemaakte opmerkingen, in druk voor mij.

* * *

De vraag op zich zelf is tweeledig en, daar „meeleven" een relatie en elke relatie minstens „twee" onderstelt, zelfs vierledig.

Vragen nu of de engelen met ons en wij met de engelen „medeleven", en evenzoo de twee andere of de zaligen met ons en wij met de zaligen „medeleven" — behooren tot 'n kategorie van vragen, die, boven de grenzen van ons kenvermogen liggen en waarvan wij dus niets *weten*.

Maar zij behooren ook, en met name het tweede paar, tot die waarop zich wierpen èn de bespiegeling welke, als de spin uit eigen lijf, uit eigen denken haar webbe spint, èn de verbeelding, die uit droom-belevingen of ook uit belevingen bij opzettelijk veroorzaakte zenuwstoornissen, gestalten schept. Ik denk hier aan de voorouderverering der heidenvolken, en ook aan dien anderen vorm van animisme, het sedert de vorige eeuw onder de christen-volken opgekomen spiritisme of spiritualisme.

Al zulk pogen om op deze vragen een antwoord te vinden, is kortweg zonde voor God en vindt dan ook, wat blijkt bij de ook ten onzent weer opgekomen superstitie van het »de dooden-vragen", haar bezoldiging is nog erger hersenenontreddering dan alkohol kan teweegbrengen.

Zonde voor God, omdat het is een liggen laten, een voorbijgaan instee van gebruiken, van wat God omtrent deze vragen geopenbaard heeft.

Want, al valt ook met onze oogen van dat meeleven der engelen en zaligen met de kerk op aarde niets te zien, en valt hier dus voor ons denken geen stof te bewerken, — de Bijbel, als Gods Woord, laat ons omtrent die vragen niet in het onzekere.

Gelijk van het Moderamen onzer Predikanten-Vereeniging dan ook niet anders te verwachten was, stelde het terecht de vraag: Wat leert de Heilige Schrift in deze materie?

Buiten de Schrift toch, *weet* niemand daar iets van. Alle speculeeren en phantaseeren daarover blijft een gissen, dat geen den minsten waarborg tegen missen biedt.

* * *

Onder de Theologen, die te Utrecht zouden saamkomen en aan wie de beantwoording dezer vraag kon worden toevertrouwd, behoorde zeker ook onze Dr. De Moor. Daartoe toch is niet enkel Schriftkennis, doch ook, wat ik zou willen noemen technische bedrevenheid in haar uitlegging noodig, en óok noodig die wetenschappelijke beradenheid welke niet aller is, maar, doordat zij hem, die haar bezit, bij het opstijgen van de Schriftgegevens tot het resultaat, het lood dier gegevens zich nimmer van de vleugels doet schudden, bewaart voor 'n tenslotte toch nog aan 't speculeeren en phantaseeren slaan.

Dr Moor nu, een Geretormeerd Theoloog, die al de drie zooeven genoemde qualiteiten bezit, heeft met zijn referaat een arbeid verricht, waardoor hij aan de op zich genomen verplichting ten volle heeft voldaan. En het is dan ook te begrijpen, dat de in Utrecht vergaderde Theologen hem niet lieten gaan zonder hem hun wensch dicht aan het hart te leggen, dat referaat ook als brochure uittegeven.

* * *

Na een inleiding stelt hij den gang van zijn Schriftonderzoek ter beantwoording van de opgegeven vraag, aldus vast:

1o. de verhouding der engelen tot de kerk op aarde,

2o. de verhouding der kerk op aarde tot de engelen,

3o. de verhouding der gezaligden tot de kerk op aarde,

4o. de verhouding der kerk op aarde tot de gezaligden.

Bij deze, logisch onverbeterlijke, dispositie doet zich echter het architectorisch bezwaar op, dat bij de uitwerking dezer vier onderdeelen, zij, zooals de Schrijver zelf onverholen erkent, »niet evenredig van omvang zijn". Dit bezwaar dunkt mij echter, wijl men aan een wetenschappelijke verhandeling geen zelfde eischen behoeft te stellen als aan een kunstwerk, niet maar te overzien, doch eer te loven. Want, doordat voor de beantwoording van de twee eerste ondervragen meer gegevens in de Schrift zijn dan voor die der twee laatste, en zoo ook weer voor de eerste meer dan voor de tweede en voor de derde meer dan voor de vierde, getuigt het van Dr Moor's eerbied voor de Schrift, dat hij, bij die vierderlei beantwoording, niet, om door schijnweten de begeerte naar het onweetbare te bevredigen, meer zegt dan hij *weet*, maar zich stipt houdt aan wat hij weet uit de Schrift. Terecht schrijft hij dan ook: »Wat leert de Heilige Schrift? — wij moeten dat altoos en bij alles vragen, dóch hier vooral".

* * *

In deze zijn bezonnen en bezonken beantwoording der vraag: Wat leert de Heilige Schrift over het medeleven der engelen en zaligen met de kerk op aarde? kan ik mij dan ook, zoo in haar geheel als in haar onderdeelen, best vinden, en ik kan mij niet anders denken dan dat ieder goed Gereformeerde, die als ik deze studie gelezen heeft, Dr. De Moor dankbaar zal zijn voor kennis-verrijking en verheldering op dit stuk.

Het ware een indiscretie èn tegenover den Schrijver èn tegenover zijn uitgever, hier ook nog aan toetevoegen, wát in dit vlugschrift op deze vraag en haar onderdeelen geantwoord wordt.

Aan 'n dergelijke indiscretie doe ik dan ook niet mee.

Met de hier bovenstaande gunstige beoordeeling van de wijze der beantwoording en mijn betuiging van onverholen instemming met haar inhoud, meen ik het verlangen naar zelf-lezen van dit vlot geschreven en ook voor niet-theologen verstaanbaar boekje van nog geen 40 bladzijden, bij onze lezers genoegzaam te hebben gewekt.

Dan, één ding wil ik hier nog aan toevoegen. In deze dagen, nu ook onder ons Gereformeerden, bij sommigen het in practicisme verloopen wilselement, bij anderen het in mysticisme verloopen gevoelselement, het denkelement in de religie overvoedt, valt op algemeene belangstelling voor vragen als deze niet te rekenen.

Ik weet het ook wel en Dr Moor, die het ook wel weet, schrijft daaromtrent onverbeterlijk goed: »Ten opzichte van deze dingen moeten wij het juiste midden zoeken tusschen twee uiterste richtingen, die beiden te veroordeelen zijn. Sommigen willen uit een zekere geestelijke traagheid en gemakzucht deze gedachten liever laten rusten; zij houden zich gaarne bezig met allerlei practischen arbeid in Gods wijngaard en vinden deze overwegingen niet belangwekkend genoeg of ook te moeilijk om er zich aan te geven. Anderen hebben een ziekelijke neiging om zich aan het verborgene te wijden en pijnigen zich af met allerlei vragen, waarop wij hier beneden toch het antwoord moeten schuldig blijven. De laatsten vieren aan hun fantasie den teugel, doch zonder daarmee de waarheid een stap te naderen; hun »zien« is evenmin het rechte als het »doen« der eersten. Onze roeping is het, om eenerzijds niet wijs te zijn boven het geen men behoort wijs te zijn, anderzijds geen straal van hemelsch licht te veronachtzamen, die uit het Woord des Heeren tot ons komt en de onzienlijke dingen, waarmede wij in betrekking staan, beschijnt.«

De rechte »kennis« nu van wat God, zooveel als ons in dit leven tot Zijn eer en onze zaligheid van noode is, in Zijn Woord geopenbaard heeft, is zoo voor een recht »doen« van Zijn wil, als voor een recht »zien« van wat achter onze zintuiglijk waarneembare wereld ligt, onmisbaar. Daarom zal ieder Gereformeerde bij wien, doordat elke functie van zijn Ik, zoowel die van zijn denken, als van zijn voelen en willen, ook in de relatie tot Zijn God „het hare doet«, het religieleven gezond is, aan zijn door practicisme of door mysticisme religieus verziekte broeders en zusters, medicijn bieden wanneer hij ze dit boekje over: »Wat leert de Heilige Schrift omtrent het medeleven der engelen en zaligen met de Kerk op aarde«, — in handen geeft.

G.

Officieele Berichten.

VRIJE UNIVERSITEIT.

Men schrijft ons uit Sneek:

Door de goede zorgen van het comité »Friesland Zuid«, is de hand weer eens aan den ploeg geslagen en werd namens dat comité in onderscheidene pogingen beproefd om het aantal contribuanten te verhoogen of degenen die reeds bijdroegen, tot hooger contributie te brengen.

Ook hier blijkt dat »waar gewerkt wordt, wordt gewonnen«.

Het aantal leden werd met 5, dat der contribuanten met 160 verhoogd.

Door 65 vrienden werden de bijdragen vermeerderd.

Behalve de giften groot ƒ 21.50, werden de jaarlijksche bijdragen met ƒ 467.75 verhoogd.

Voor de broeders correspondenten en agenten dus een aanmoediging om voort te varen.

Straks komen de aanvragen voor het nieuwe jaarverslag, waarbij het verzoek wordt gedaan: *»beproef nog eens één contribuant te winnen of een die reeds bijdroeg, tot verhooging te bewegen«.*

Het is er nog verre van dat allen, die krachtens hunne beginselen, tot medewerking geroepen zijn, daaraan ook voldoen.

Meer dan eens werd daarop de aandacht gevestigd, en ook in onze omgeving zijn nog tal van plaatsen onafgewerkt.

Het komt er vooral op aan de jongeren te bewerken.

Wel heeft de Vrije Universiteit geen klagers. Want het is veel gemakkelijker een jaarlijksche contributie van ƒ 20.000.— te brengen tot ƒ 30.000.—, dan van ƒ 30.000 tot ƒ 35.000.—.

Immers bij het toenemen van het aantal begunstigers, wordt het getal dat nog te winnen is, kleiner en dan moeten er jaarlijks meer worden afgeschreven door overlijden enz.

En toch werd in het jaar 1917 de contributie tot bijna ƒ 35.000.— opgevoerd, terwijl, zooals reeds vroeger in *De Heraut* werd opgegeven, de collecten verhoogden.

Evenwel, zal het goed zijn, dan moeten de uitgaven stijgen.

Het aantal professoren moet worden uitgebreid en daardoor zullen de uitgaven belangrijk toenemen. Gelukkig, er zijn nog streken in ons land die lang niet afgewerkt zijn, en daarónder behooren ook tal van plaatsen die aan het comité Friesland ten zuiden zijn toebetrouwd.

Deputaten der Classe Heerenveen voor de Evangelisatie in Friesland's Zuid-Oosthoek, berichten aan de kerken, correspondenten en contribuanten, dat door de j.l. vergadering der Classis aan den weled. heer J. H. Bekkering te Heerenveen eervol ontslag is verleend als deputaat en penningmeester, wegens zijn a.s. vertrek buiten de classis, en dat in zijn plaats is benoemd tot deputaat en penningmeester de weled. heer J. A. Leenstra, te Heerenveen, aan wien in het vervolg dus alle gelden voor bovengenoemde evangelisatie moeten worden gezonden.

Namens deputaten v. n.
R. K. M. Hummelen,
Secretaris.

Heerenveen, 6 Maart '18.

P. S. Kerkboden worden verzocht dit bericht over te nemen. R. K. M. H.

Aan de Gereformeerde Kerken in Nederland wordt door Deputaten voor Correspondentie met de Hooge Overheid bekend gemaakt, dat sinds de laatste opgave op de lijst der kerken voornoemd voor de eerste maal is geplaatst:

Onder nummer 919 de Gereformeerde kerk te Nieuw Beets, gem. Opsterland.

Voorts dat bij schrijven van 18 Dec. 1917 de Minister van Justitie heeft bericht aan Deputaten, dat de Gereformeerde kerk te Gerkesklooster, burgerlijke gemeente Achtkarspelen, provincie Friesland, heeft besloten haar naam te wijzigen in de Gereformeerde kerk te Gerkesklooster-Stroobos B, en dat zij blijft voortbestaan, maar nu onder den naam »de Gereformeerde kerk te Gerkesklooster-Stroobos B«;

terwijl bij schrijven van 26 Februari 1918 de Minister van Justitie heeft bericht, dat de kerkeraad der Gereformeerde kerk te Stroobos, burgerlijke gemeente Achtkarspelen, provincie Friesland, in overleg met den kerkeraad der Gereformeerde kerk te Gerkesklooster is opgetreden onder den naam van »de Gereformeerde kerk Gerkesklooster-Stroobos A«.

Namens Deputaten voornoemd,
H. Bouwman.

Kampen, 28 Februari 1918.

Korte Notulen van de Classis vergadering te Sneek op 20 Febr. 1918.

De voorz. van de saamroepende kerk opent de verg., laat zingen Ps. 121 : 1, leest Ps. 121 en gaat voor in gebed.

De credentiebrieven worden nagezien en in orde bevonden.

Het moderamen wordt als volgt geconstitueerd: Praeses Ds. v. Kasteel; scriba Ds. Korfker; Assessor Ds. Geerds.

Het agendum wordt vastgesteld. De notulen gelezen en goedgekeurd.

Ingekomen stukken; van de Kerk van Sneek de uitnoodiging tot synod. verg. op 5 Juni '18.

Verslag wordt uitgebracht door de admin. Kerk. Br.s Zwolsman en Cnossen zullen de boeken nazien. De bescheiden worden in orde bevonden.

De deput. voor de kas voor hulpbeh. K.K., Ds. v. d. Beek, rapporteert over den toestand van die kas. Aan de brs. Ds. Koopmans en oud. v. d. Vlugt wordt opgedragen het uitgebrachte verslag te controleeren. Zij bevinden alles in goede orde.

De K.K. van B. Sl. doen aanvragen om steun. Aan die aanvragen zal worden voldaan.

Naar art. 13 K.O. verzoekt de kerk van O. wederom den steun der Classis. Dete zal worden geboden. Uitgesteld echter tot de volgende cl. verg. wordt eenzelfde verzoek van de kerk te G. S.

Bij de roudvraag naar Art. 41 K.O. vraagt de kerk van O. advies in eene zaak. De classis benoemt eene commissie, om der verg. den volgenden keer met inlichtingen te dienen.

Alsnog brengt, namens de comm. voor Evang. arbeid, de rapporteur Ds. Korfker een keurig verslag uit van hare werkzaamheden. De comm. ontvangt den dank der classis.

Tot afgevaardigden naar de a.s. partic. Syn. worden gedeputeerd als primi de brs. pred. Ds. D. P. Koopmans van Sneek, Ds. W. L. Korfker van Goënga c. a. Secundi de brs. pred. Ds. K. v. d. Beek van IJlst, Ds. F. W. Geerds van Scharnegoutum, primi de brs. ouderl. F. Abma van Goënga c.a. L. Wagenaar van Bozum. Secundi de brs. ouderl. B. Looijenga van IJlst, F. W. Wielenga van Sneek.

Tot saamroepende Kerk wordt aangewezen die van Oppenhuizen c. a.

De vacaturebeurten worden geregeld.

Het persverslag gelezen en goedgekeurd.

De voorz. gaat voor in dankgebed en sluit de vergadering.

Op last der Cl. v.n.
F. W. Geerds, *Assessor.*

Buitenland.

Engeland. Een roepstem tot verootmoediging.

In een Engelsch Christelijk blad vonden wij de noodzakelijkheid betoogd, dat het land tot verootmoediging komen zou. Ware verootmoediging en oprecht berouw keert zich van de zonde tot God en doet de zonde niet weg omdat zij de kracht van het volk verzwakt. Als men zich van alle zonde afgewend heeft, zegt de Heere: »Komt dan en laat ons rechten, al waren uwe zonden als scharlaken"...

Laat Engeland niet zeggen: »Heere, ik dank u, dat ik niet ben als andere volken, onrechtvaardig"; maar: »O God, wees mij zondaar genadig".

Sommigen schijnen te denken dat Engeland geen berouw behoeft te hebben. Voor hen is het noodig te laten zien, waarin wij als natie gezondigd hebben. Als het volk bijv. breekt met de zonde der onmatigheid, dan is dit nog geen bekeering tot God. De Joden zijn een matig volk, en toch zijn zij als natie lang in ballingschap geweest, omdat zij den Christus verwierpen, »het ware licht dat ieder mensch in de wereld komende, verlicht". En dit is het oordeel, »dat het licht in de wereld gekomen is, en de menschen hebben de duisternis liever gehad dan het licht, omdat hunne werken boos waren" In Matth. 12 : 43—45 vinden wij, dat een reformatie tot erger toestanden kan brengen in plaats dat zij nutteloos zou zijn. Helaas! indien dit zoo moet zijn voor dit geslacht! Ongetwijfeld is er geen voldoende belijdenis van Engelands zonde tegen God en China in den voormalige Indo-Chineeschen opiumhandel geweest.

Geen nationaal berouw is van beteekenis, als geen belijdenis van zonde er mede gepaard gaat, en als de belijdenis oprecht is, zal ongetwijfeld herstelling en restitutie plaats hebben voor zoover dit mogelijk is. God is lankmoedig. En als er beweerd wordt, dat, omdat het oordeel voor deze zonde reeds begonnen is, daarom het berouw te laat komt, dan moeten wij in herinnering brengen dat toen Mozes, zelfs op verzoek van een Farao, den Heere smeekte, de plaag ophield. »Want het verhoogen komt niet uit het Oosten, noch uit het Westen, noch uit de woestijn, maar God is Rechter: Hij vernedert dezen en verhoogt genen.«

Zoo de Engelsche schrijver. Hij heeft slechts één zonde van Engeland genoemd, het opdringen van opium aan China door wapengeweld. Een gruwelijke zonde. Maar is de zonde van Engeland tegenover Transvaal minder geweest? Om niet te spreken van al de veroveringsoorlogen die Engeland bijna voortdurend gevoerd heeft. Doch het is reeds veel dat men in Engeland op die eene zonde gewezen heeft; mocht daaruit eene nationale verootmoediging voortvloeien!

Gemengd Nieuws.

Is het Oost-Afrikaansche volk anti-Duitsch? In de *Nordd. Allg. Ztg.* stond dezer dagen een getuigenis omtrent de Duitschgezindheid der Oost-Afrikaansche bevolking, gegeven door den zendeling Röhl die onlangs uit Belgisch-Fransche gevangenschap ontslagen werd. Röhl heeft den strijd in Roeanda mede doorleefd en verklaart, dat de bewering alsof de Oost-Afrikaners de bevrijding van het Duitsche juk met blijdschap begroetten, ongegrond is. Hij schreef in het Duitsche orgaan: »Ofschoon ik met honderden gewonde zwarte soldaten te doen had, heb ik er geen enkele ontmoet, die er over morde, dat hij voor de Duitsche heeren verminkt was". De inboorlingen waren er trotsch op, onder Duitsche aanvoering te strijden en gaven ook hunne verontwaardiging duidelijk te kennen over de smadelijke bejegening die den Duitschers in hunne gevangenschap aangedaan werd. Velen zijn aan het Duitsche vaandel getrouw gebleven en lieten zich liever met ketenen boeien, dan voor soldij in het Engelsche leger dienen. Toen zendeling Röhl Roeanda verliet, gaven de inboorlingen hem hun geld ten bewaring, in de overtuiging, dat het bij den zendeling, bij de dreigende overweldiging door de Belgen, het beste bewaard was. Zij spraken: »Gij zult later zeker terugkomen en dan zullen wij ons geld komen halen".

Het oude Babel. In een telegram uit Mesopotamië te Londen ontvangen, schrijft zekere Edm. Candler over zijn bezoek, kort geleden gebracht aan de plaats waar eenmaal Babel lag en over de jongste ontdekkingen aldaar. Hij zegt o. a.:

»Wij bevonden Mesopotamië een doodsch land en het meest doodsche in deze woestenij is Babel. Oudheidkundigen zijn er van overtuigd, dat zij de plaats waar de eetzaal van Belsazar stond, waar de hand aan den wand verscheen, kunnen aanduiden, evenals die waar vroeger de hangende tuinen gevonden werden. De Koningen van Babel waren trotsch en ijdel. Nebukadnezar gelastte dat op elken steen een spreuk moest ingegrift worden, waarin zijn werk verheerlijkt werd. Dit is mij het wonderlijkste dat deze koningen duizenden jaren aaneen, met al de schatten en hulpmiddelen waarover zij te beschikken hadden, daar aan den Eufraat, in die hel wilden wonen; dat de grootste heerschers in dit helsche klimaat gaarne vertoefden".

Wij zouden den heer E. Candler, als wij zijn adres wisten, wel opmerkzaam willen maken op hetgeen in Jesaja 13 : 19—21 geschreven staat, waar wij lezen: »Alzoo zal Babel, het sieraad der Koninrkijken, de heerlijkheid en hoovaardigheid der Chaldeën, zijn gelijk als God Sodom en Gomorra omgekeerd heeft; daar zal geen woonplaats zijn in eeuwigheid, en het zal niet bewoond worden van geslacht tot geslacht, en de Arabier zal daar geen tent spannen, en de herders zullen daar niet legeren; maar daar zullen nederliggen de wilde dieren der woestijnen, en hunnen huizen zullen vervuld worden met schrikkelijke gedierten, en daar zullen de jonge struisen wonen, en de duivelen zullen daar huppelen". Het is duidelijk dat de profetieën van den zoon van Amoz in vervulling zijn gegaan.

Winckel.

Voor Kinderen.

VELERLEI WEGEN.

XXII.

Een nieuw verblijf.

Wij vertrokken nu weldra en hadden door 's Heeren goedheid een voorspoedige reis die zelfs recht aangenaam mocht heeten. Want, het weer werkte mee en het landschap was prachtig, gelijk de weg goed. Ik had geen oogen genoeg om al het schoone te bewonderen, dat de hand der Scheppers hier in de natuur had ten toon gespreid. Slechts trof het mij onaangenaam, dat mijn reisgenooten over het laatste in het geheel niet spraken hoe schoon zij de omgeving ook vonden, die wij allen voor de eerste maal zagen.

Overigens was vooruit alles zoo bepaald afgesproken en beschreven, dat we overal gereed vonden wat wij noodig hadden, eten, drinken, goede bedden, tot water om de handen te wasschen toe. Voor dit alles hadden de vrienden gezorgd. Daarbij had, schoon om zeer verschillende redenen, elk der tochtgenooten schik in de reis, ook mijnheer Jansens, die op beterschap hoopte en „gezond van barte" was, gelijk men dat noemt, doch alleen niet loopen kon. De rit in een open rijtuig was heerlijk, en hier was geen Toon Hokvast om telkens een spaak in het wiel te steken.

Na ettelijke dagen kwamen we op de plaats onzer bestemming. Reeds van ver kon ik de gebouwen zien, en nabij moest men erkennen dat zij wel eenvoudig maar toch vriendelijk er uitzagen. De school was een vrij groot gebouw, luchtig in dubbelen zin, op 't oogenblik ledig om de bekende reden. Ze zag er gezellig uit. Nog meer kon dit gezegd worden van het woonhuis, dat er naast stond. 't Was een gebouw van slechts één verdieping gelijk trouwens alle huizen in deze streek. De witte kleur stak fraai af bij het donkere groen van den boschrijken omtrek waar alles groeide en bloeide. Wel was het verschil groot, als ik dacht aan het fraaie gebouw dat wij zoo pas verlaten hadden, maar ik vond dit kleine, eenvoudige huis gezelliger, vooral bij zoo weinig bewoners. Het trof mij, dat alles zoo licht en dicht was gebouwd, zelfs voor de Oost. Later begreep ik dit beter. 't Was alles hier slechts neergezet als proef of de plak gunstig gekozen was. Zoo niet, dan kon men opbreken en zonder veel moeite zich elders weer vestigen.

Onze rijtuigen reden tot voor de deur van het kleine huis, die dadelijk geopend werd. Een vriendelijke verrassing wachtte ons.

Een oude dame, eenvoudig maar deftig gekleed, vertoonde zich aan den ingang en wenkte ons vriendelijk toe. Zij scheen mij tot dicht bij de zestig te zijn en droeg, gelijk de meeste bejaarde dames van dien tijd, een net, luchtig kanten mutsje, dat haar goed stond. Haar geheele voorkomen nam mij dadelijk voor haar in.

Uitgestegen werden we door haar hartelijk welkom geheeten. Elk onzer was min of meer verplicht zich zelf voor te stellen. Zoo kwamen wij al dadelijk te weten, dat de vriendelijke vrouw, die ons ontving, dezelfde was als zij die het gezin van den prediker bestuurde, welke geen half uur ver woonde.

Weldra zaten we gezellig een oogenblik in de vriendelijke huiskamer eenige verkwikkingen te gebruiken. Ik merkte op, hoe onze gastvrouw uitnemend den toon wist aan te geven.

»Het spijt me" zoo sprak zij, »niet eer geweten te hebben dat gij heden zoudt komen. Maar dat komt er van, als men een brief meegeeft en niet met de post verzendt. Zoodra ik wist wanneer gij hier kondt zijn ben ik gekomen, en we hopen het nog zoo te schikken, dat allen hier kunnen blijven eten en slapen".

Doch dat behoefde niet. Want de vrienden van den heer Jansens meenden blijkbaar, dat zij ten volle hun plicht vervuld hadden door hem weg te brengen en thans met zelfvoldoening konden terugkeeren. Het zou, zeiden ze, te veel gevergd zijn de heusche uithoodiging aan te nemen. Zij zouden maar noodeloos last veroorzaken. De naaste pleisterplaats terug was nog heel best te bereiken. En zoo vertrokken de heeren dan spoedig weer, van wier beleefdheid ik geen hoogen dunk had gekregen.

Zoo bleven voor den maaltijd slechts drie personen over. Dat was niet veel, en toch had ik in lang niet zoo aangenaam getafeld. Dat er vooraf gebeden werd scheen mijnheer niet te hinderen; althans ik zag dat ook hij de oogen sloot. Onze gastvrouw wist den gezelligen toon te bewaren, en dat zei nog meer dan de spijzen, hoe voortreffelijk die ook waren, want ik had veel weelderige maaltijden bijgewoond, doch het betere gemist dat hier werd gevonden. En ik dacht aan het versje van Cats:

Als dat uw harte wel geviel,
Dat is als voedsel voor de ziel,
En 't is u beter in den mond
Dan alles wat op tafel stond.

Het is bekend, dat op Java de schemering maar kort is en alle dagen ongeveer even lang zijn. Onze dag was dus al bijna verstreken, toen we nog even onze kamers gingen zien in het huis dat ons als we wilden een week of zes zou herbergen. We konden slechts een paar kamers bezichtigen, die voor den zieke en de mijne. Alles getuigde van netheid en zindelijkheid, van eenvoud bij degelijkheid. Ik kon het, dunkt mij, hier best een poos uithouden, te meer wijl ik duidelijk voelde gelijk reeds op de reis, hoe koel en frisch de lucht in het hoogland was vergeleken bij die in de lage streken. Vroeger had men mij wel eens verteld van menschen op Java die uit Nederland dekens lieten komen. Ik kon toen niet begrijpen dat dekens in de zoo warme Oost noodig waren. Thans begon ik het al beter te vatten.

De kamer voor den zieke en de mijne waren onberispelijk in orde. Aan alles was gedacht, voor alles gezorgd, en dat in zoo korten tijd. Onze vriendelijke gids deelde ons mee, dat zij zelf dien eersten nacht van ons verblijf hier door zou brengen. »Gij zijt hier nog vreemd", sprak ze, »en vooral in den nacht kundt ge hulp noodig hebben, dus blijf ik. Morgen komt iemand die u verder helpen zal. 't Is de huishoudster van den schoolmeester, wiens vrouw zwak is. Ik heb haar gevraagd of zij een poosje hier wou komen, en zij was dadelijk bereid. Zij kent hier iedereen en kan u van veel nut zijn. Hedenavond kunt ge kennis maken".

Dat geschiedde ook, nadat mijnheer Jansens ter rust was gegaan. De kennismaking beviel mij bizonder. Toen ik, moe maar niet mat straks zelf in mijn kamer te bed lag, moest ik van ganscher harte God dankzeggen die alles tot nu toe wel maakte.

De Heere had trouwelijk mij geleid. Voorloopig was ik uit een omgeving waarin ik mij niet thuis voelde, gekomen bij lieve, goede menschen, die naar ik dikwijls in allerlei opmerkte, een gansch ander leven leidden dan mijn vroegere gastheer, en die over God en Zijn dienst vrijmoedig en blijmoedig spraken. Ik had boven de deur van het schoolgebouw in groote letters gelezen:

Eben Haëzer.

Tot hiertoe heeft ons de Heere geholpen, en dat was thans ook de grondtoon van mijn hart.

Hij die mij indertijd had behoed voor den dood door schipbreuk, die mij in Afrika een veilig onderkomen had gegeven en mij ook weer veilig hierheen had geleid, zou ook verder zorgen. Ik had althans vooreerst weer omgang met menschen, die den dienst des Heeren verkozen boven een zorgeloos, wereldsch leven. Juist de omgeving waarin ik pas vertoefd had, waar niemand vroeg naar God en Zijn gebod had mij, die nog altijd hinkte op twee gedachten, tot zekere beslistheid gebracht. Ik wist nu, dat de smalle weg het best is, en kreeg lust hem te gaan.

Hoogenbirk.